

Redactioneel

Tijd

Peter Leusink¹

¹ *Praktijk de Huisarts, Gouda*

Logistieke problemen en te weinig copy zorgden het afgelopen jaar voor onregelmatige publicaties, maar dit extra zomernummer maakt dat we weer op koers zitten. Persoonlijk een hele opluchting want dit is mijn laatste redactioneel. Ik kan nu met een gerust hart vertrekken. Zeker omdat ik met groot genoeg mag melden dat Marieke Dewitte mijn taak als hoofdredacteur zal overnemen. Zij is onderzoeker en universitair docent aan de faculteit Psychologie en Neurowetenschappen van de Universiteit Maastricht, heeft vele publicaties op haar naam staan en heeft als seksuologisch wetenschapper in hart en nieren de deskundigheid en het enthousiasme om de seksuologie voor ons zichtbaar te maken met dit tijdschrift. Zowel bescheiden, betrokken als volhardend zal ze Vlaamse en Nederlandse auteurs aan zich weten te binden waardoor ik zeker weet dat de continuïteit en de kwaliteit van het tijdschrift gehandhaafd zal blijven.

En dat blijft nodig. Ook dit nummer laat namelijk op een mooie manier zien wat de waarde van een Nederlandstalig seksuologisch tijdschrift is. De auteurs van twee onderzoeksartikelen (Mireille Wolfers & collega's en Marijk Naezer & Willemijn Krebbekx) vatten op een goede manier de resultaten van eigen, elders gepubliceerd, onderzoek over actuele onderwerpen samen en maken dit daarmee voor een groter publiek toegankelijk. De beschouwing over sexting, gebruik makend van literatuuronderzoek, van Julia Wilpert, die een forensische achtergrond heeft, speelt mooi in op het onderzoek en visie van Naezer en Krebbekx en geeft meer aandacht aan sextingmisbruik. Ook Ine Vanwesenbeeck laat zien dat het schrijven van een beschouwing niet alleen het geven van een mening is. In een met literatuur onderbouwd betoog ontmaskert zij de cijfermatige omvang van seksuele mensenhandel die in haar ogen als een frame wordt misbruikt om sekswerk te criminaliseren. Tot slot omvat dit nummer gelukkig ook weer eens een casusbeschrijving, een rubriek die veel te weinig aandacht krijgt maar mij altijd blij maakt omdat een casus zowel gekende wetmatigheden laat zien als nieuwe vragen oproept. Ook casuïstiek is noodzakelijk in de cirkel van het wetenschappelijk leerproces. Paulien van Doorn en collega's beschrijven op zorgvuldige

wijze wat de voorwaarden voor een succesvolle inzet van sekszorg kunnen zijn bij seksueel grensoverschrijdend gedrag door een man met een verstandelijke beperking.

Een laatste redactioneel noopt tot terugblikken en nu een opmerking over continuïteit van het Tijdschrift voor Seksuologie zojuist al is gevallen, leek het me interessant het laatste redactioneel van de vorige hoofdredacteur Jacques van Lankveld nog eens te raadplegen waarin hij terugblijkt op tien jaren (2010). Wat het kwantitatieve deel van het artikel betreft spreekt hij van 291 ingezonden manuscripten, waarvan twee tot drie handen vol afgewezen werden (4%) over 40 nummers. Dat betekent dat er per nummer ongeveer zeven artikelen werden gepubliceerd. Gedurende mijn hoofdredacteurschap werden 205 manuscripten aangeboden, waarvan 36 (18%) afgewezen, of door de auteur alsnog teruggetrokken, over 34 nummers. Dat betekent dat er per nummer afgelopen negen jaren gemiddeld vijf publicaties verschenen, gemiddeld per nummer twee artikelen minder dan in het decennium daarvoor. Voor de helft op het conto van minder kwaliteit of geschiktheid voor het tijdschrift, de andere helft door minder aanbod. Daarbij verschenen er afgelopen negen jaren elf themanummers, tegen drie in de tien jaar daarvoor. Dat betekent dat ongeveer een derde van de nummers afgelopen periode op uitnodiging werd geschreven. Een factor wellicht om in de toekomst rekening mee te houden en in tegenstelling tot de positieve ervaringen tijdens het decennium voor mijn tijd waarover van Lankveld (2010) schrijft: "Voortdurend werden er spontaan manuscripten ingezonden." Een en ander betekent overigens niet dat deze kwantitatieve teloorgang een teken zou zijn van een teloorgang in de Nederlandstalige seksuologie. Integendeel, onlangs schreef ik dat er niet zozeer te weinig wetenschappelijke seksuologische activiteit is in het Nederlands taalgebied, maar dat dit niet zichtbaar of toegankelijk is voor de gemiddelde lezer van dit tijdschrift, aangezien maar een klein percentage van hen een buitenlands vaktijdschrift leest (Leusink, 2018).

In kwalitatief opzicht constateerde van Lankveld, zonder een intensieve inhoudsanalyse te hebben ge-

daan, dat er gedurende 2000-2010 meer artikelen in het Tijdschrift voor Seksuologie verschenen met daarin de resultaten van experimenteel onderzoek. Op basis van dezelfde grove inschatting constateer ik juist een gebrek aan onderzoeksartikelen, dus ook minder resultaten uit experimenteel of empirisch onderzoek. Er werden, mede gezien het grote aandeel van de themanummers, vooral beschouwingen en overzichtsartikelen geschreven. Daaraan wil ik geen waardeoordeel koppelen, het ene type artikel is niet beter dan het andere, wel geeft het de functie (of behoefte?) van een tijdschrift weer in een bepaalde periode. En daarmee kom ik bij de interessante vraag die van Lankveld in zijn redactioneel oproept: Wat zeggen deze artikelen in het Tijdschrift voor Seksuologie over de bredere ontwikkelingen in het seksuologische veld? Met hem constateer ik dat weliswaar de brede seksuologie in al zijn facetten in het tijdschrift nog steeds aan bod komt (seksuele ontwikkeling, disfuncties, genderidentiteit, seksuele oriëntatie, parafilieën, hyperseksualiteit) maar dat sinds begin dit millennium een slingerbeweging gaande is met veel meer accent op de psychosociale kant van de seksuologie. Er is in het Nederlands taalgebied zeer weinig aandacht voor de biologische of somatische aspecten van seksualiteit, naar mijn weten zijn onderzoeksgroepen hier nauwelijks mee bezig, uitgezonderd mogelijk Vlaams transgenderonderzoek. Ook de Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologie (NVVS) is sterk psychosociaal geïntereerd. Daarentegen kent bijvoorbeeld een tijdschrift als *Journal of Sexual Medicine*, gedragen door de ISSM/ESSM, voornamelijk een biologisch, somatisch accent. Ik constateer daarom parallele ontwikkelingen van beide stromingen – is er wel één slinger? – en betreur dat er nauwelijks integratie plaatsvindt. De biopsychosociale visie die de Nederlandse (en Vlaamse?) seksuologie wil uitdragen is in ieder geval niet duidelijk zichtbaar in het Tijdschrift voor Seksuologie. De slinger beweegt zich vooralsnog in dezelfde richting. Vandermassen gebruikt als verklaring daarvoor, in haar boek ‘Dames voor Darwin. Over feminisme en evolutietheorie’, de term bio-aversie; van Beek schreef over haar boek in dit nummer een recensie (van Beek, 2019).

Als ik bovengenoemde dimensies loslaat waarop de verschillende disciplines van de seksuologie zijn gestoeld, en de ethische artikelen in het Tijdschrift voor Seksuologie van afgelopen vier decennia analyseer die reflecteren op de beginselen en de doelen van de seksuologie, op (de gevolgen van) ons seksuologisch handelen of op de context (samenleving, politiek) waarbinnen seksueel gedrag plaatsvindt, dan zie ik een ander beeld dat ook iets vertelt over ontwikkelingen in het seksuologisch veld. Het aandeel artikelen over ethische aspecten is van 4% in de periode 1991-2004 ruim verdubbeld naar 9% in de periode 2005-2018 (Leusink, 2019). In mijn lezing tijdens het NVVS Najaarscongres over ‘Ethiek in Seksuologisch Onderzoek en Praktijk’, gaf ik daarnaast aan dat de laatste vier decennia de

artikelen over ethische aspecten van de seksuologie afwisselend deontologisch (seksuologie moet biopsychosociaal zijn, seksuologie moet *evidence-based* zijn) of teleologisch (seks moet plezierig zijn, seks moet geen schade berokkenen) van karakter zijn (Leusink, 2019). Dit betekent dat de Nederlands-Vlaamse seksuologie voornamelijk is gekaderd door normatieve ethiek, dat wil zeggen het gebied van de ethiek dat zich bezighoudt met reflectie over en kritiek op morele normen en hun rationele fundering. Niet-normatieve vormen van ethiek (waaronder descriptieve ethiek en toegepaste ethiek) komen nauwelijks aan bod. In het Tijdschrift voor Seksuologie worden bijvoorbeeld weinig antropologische, sociologische, of cultuurpsychologische perspectieven gegeven over bijvoorbeeld wat we weten over de diversiteit aan seksuele moraliteit van de samenleving of subgroepen daarbinnen. Ook staan we te weinig stil bij ons eigen handelen, bijvoorbeeld: Is seksuele gezondheid belangrijker dan seksuele vrijheid? Is de seksuologie gebaat bij een normatieve ethiek? Dient de overheid condooms en anticonceptie gratis te verstrekken? Ethiek bevraagt en onderzoekt op systematische wijze een probleem van ons geweten en moreel handelen en geeft antwoorden daar waar de wetenschap die niet kan geven. Een seksuologie die zich vragen stelt over haar (wetenschappelijke) ontwikkeling kan niet zonder een ethisch perspectief. Ook hier kan het Tijdschrift voor Seksuologie een rol in spelen.

Hoe het ook zij en waar we dan ook mogen staan, ik heb met plezier bijgedragen aan dit tijdschrift omdat daarmee het liberale en emancipatoire gedachtengoed over seksualiteit in Nederland en Vlaanderen in onderzoek en opinievorming goed voor het voetlicht werd gebracht. Niet omdat dit een uitkomst *moest* zijn, maar omdat het belang van diversiteit en openheid over seksualiteit in conclusies vaak een uitkomst was die door auteurs werd benadrukt. Natuurlijk zou er publicatie-*bias* kunnen zijn -artikelen waarin uitkomsten tot restrictie nopen werden nauwelijks aangeboden-, maar zo is de huidige stand van zaken en dat vind ik verheugend. Tot slot, ik heb veel geleerd tijdens mijn hoofdredacteurschap, waarvan geduld het meest noodzakelijke bleek, en dank de vele auteurs, referenten, bestuursleden en degenen van de logistiek voor deze *lessons learned*, hun inzet, betrokkenheid en samenwerking.

Literatuur

- Leusink, P. (2018). Redactioneel: Veranderingen. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 42, 77.
- Leusink, P. (2019). *Ethiek in het Tijdschrift voor Seksuologie*. Presentatie tijdens het NVVS Voorjaarscongres 2019 - ‘Ethiek in Seksuologisch Onderzoek en Praktijk’, 29 maart 2019.
- van Beek, E. (2019). Literatuurbulletin: Vandermassen, G. (2019). Dames voor Darwin. Over feminisme en evolutietheorie. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 43, 116-118.
- van Lankveld, J. (2010). Redactioneel: Slingerbewegingen. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 34, 199-201.